

ROMÂNIA
MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT BUCUREȘTI

060057 București, Str. Constantin Noica nr. 140, sector 6,
Tel. centrala: (00.40.21) 316.41.07, Rectorat: (00.40.21) 316.41.08, fax: (00.40.21) 312.04.00,
Cod fiscal 4267192
<http://www.unefs.ro>

Nr. .../...2015

PROIECT PEH018 – „STRATEGII PENTRU VIITOR, STRATEGII PENTRU TINERI”

Contractul de finanțare nr. 24H/09.06.2015

GHID METODOLOGIC

Informarea, consilierea și orientarea profesională

Partea I

COPii și tineri în situații de risc
Reducerea inegalităților
Antidiscriminare
Incluziune socială

CUPRINS

PARTEA I

CE SE ÎNȚELEGE PRIN INFORMARE, CONSILIERE ȘI ORIENTARE PROFESIONALĂ

1.1 Introducere	pag. 3
1.2 Informarea, consilierea și orientarea profesională – concept general	pag. 6
1.3 Funcțiile de consiliere și informare	pag. 22
1.4 Tipologia consilierii profesionale	pag. 23

Introducere

Lumea devine din ce în ce mai complexă și mai contradictorie. Educația este astfel obligată să răspundă din ce în ce mai adecvat acestor transformări, să le anticipeze și să pregătească subiecții educaționali pentru asimilarea lor în mod activ și creator.

Consilierea înseamnă mai mult decât un simplu interviu față în față. Activitățile specifice consilierii, de regulă, se prezintă ca fiind o : informare, sfătuire, evaluare, predare, relaționare, feedback, supervizare, inovare, mentorat, oferire de informații despre muncă și oportunitățile de formare continuă.

Semnificația cea mai largă a consilierii poate fi regăsită la începuturile organizării societății umane fiind apropiată de cea de sfătuire cu privire la treburile comunității.

Selecția și cumulara cunoștințelor și a experienței din toate domeniile de activitate accesibile la un anumit moment istoric au condus la elaborarea primelor lucrări de analiză filozofică. Acestea cuprindeau cunoștințe științifice, informații tehnologice, credințe religioase, mesaje artistice, reguli morale, sfaturi de viață.

Stabilind categoria din care face parte consilierea educațională vom analiza câteva definiții ale consilierii, cu scopul desprinderii elementelor esențiale ale acesteia dar și al diferențierii de alte forme ale intervenției psiho-sociale

J.Wallis2 (1978) considera consilierea (sfătuirea) un dialog în care o persoană ajută pe alta care are dificultăți semnificativ-importante.

F.Inskipp și H.John³ (1984) arată că sfătuirea (consilierea) este o cale de a relaționa și de a răspunde unei alte persoane astfel încât sfătuitul este ajutat să-și exploreze gândurile, emoțiile și comportamentul pentru a câștiga o înțelegere de sine mai clară și apoi a învăța să găsească și să utilizeze părțile sale mai tari (resursele) încât să se poată confrunta cu viața mai eficient luând decizii adecvate sau acționând corespunzător.

Definiția Asociației Britanice de Sfătuire (1989) este - arată C.Oancea (2002) - cea mai completă: „sfătuirea este utilizarea cu abilitate și principialitate a relației pentru a favoriza cunoașterea de sine, autoacceptarea emoțională, maturizarea și dezvoltarea optimală a resurselor profesionale. Scopul său este de a oferi ocazia de a lucra cât mai satisfăcător și cu utilizarea cât mai completă a resurselor.

Problemele vizate de consiliere sunt: dificultăți situaționale, obstacole normale ale vieții, auto-cunoașterea, auto-înțelegerea, clarificarea, auto-acceptarea, maturizarea, dezvoltarea optimală a personalității, în relație cu mediul său.

Relația de consiliere este o relație de ajutor, de susținere, de orientare, de mobilizare a resurselor proprii subiectului individual sau grupului, de adaptare la mediul de viață semnificativ pentru acesta.

Caracterul procesului de consiliere este predominant acțional, de creștere a eficienței, de rezolvare a problemelor educaționale, de punere la dispoziția subiectului educațional a tehnologiei specifice.

J.W.Gustad definește consilierea ca “un proces de orientare - învățare care se desfășoară în spațiul realității între două persoane, cuplu în care sfătuitorul cu competență în probleme psihologice oferă clientului său metode adecvate nevoilor acestuia, în raport cu contextul evenimentelor vieții, stabilindu-se în acest fel un program personal în care sunt incluse următoarele:

- luarea la cunoștință despre sine,
- înțelegerea situațiilor,
- evaluarea efectelor acestora,
- realism și simț practic în soluționarea acestor situații critice,
- restabilirea echilibrului cu realitatea vieții,
- evoluția pozitivă a subiectului.

Pornind de la aceste analize, rezultate și principii, lucrarea de față își propune a deveni un îndreptar și un sprijin pentru tineri, pentru a putea trece cu înțelepciune și ușurință peste etapele de proprie analiză a nevoilor, abilităților percepțiilor și posibilităților pe care le au în plan profesional, actual sau de perspectivă, în vederea integrării rapide, benefice și de durată pe piața muncii. Acest lucru va putea îndepărta riscurile diverse de excluziune socială la nivelul tinerilor cu probleme sociale sau/și cu dizabilități.

Informarea, consilierea și orientarea profesională – concept general

Urmând ideile, și conceptele celor mai mulți specialiști în domeniul consilierii și orientării școlare și profesionale, analiza de față se vrea a se constitui într-un reper psihopedagogic cu privire la activitatea de consiliere și orientare școlară bazată pe atitudini realiste și pozitive cu accent pe eliminarea modelelor de gândire negative.

Orientarea profesională are nevoie de un suport sociopsihopedagogic în îndrumarea factorilor educativi și în acceptarea tinerilor, în concordanță cu cunoașterea posibilităților și intereselor lor reale, cu locul, rolul și cerințele obiective ale profesiilor, precum și cu condițiile și ofertele societății privind exercitarea profesiei după absolvirea unui anumit grad și profil al învățământului.

Orientarea școlară și profesională, în condițiile contemporane are în vedere asigurarea de șanse egale în dezvoltarea personalității și în formarea profesională a tinerilor. Ținându-se seama de diferențierile obiective ale potențialului genetic psihic și intelectual al indivizilor, precum și de deosebirea între eforturile depuse și între rezultatele obținute în evoluția tinerilor, orientarea școlară și profesională nu poate și nici nu trebuie să ducă la egalizarea performanțelor în dezvoltarea tinerilor, în acest context, apare în mod obiectiv și necesar nevoia de clasificare și ierarhizare a tinerilor în funcție de valoarea, nivelul, performanțele și eficiența pregătirii lor, în funcție de nevoile social-economice (actuale și de perspectivă) privind forța de muncă și specialiștii din domeniu, în mod diferențiat de la un domeniu de activitate la altul. Apare astfel ca necesară selecția școlară și profesională prin intermediul examenului-concurs, interviu, lucrări tematice, toate bazate pe competiție, în

care castigă cel mai bun, corespunzător cu numărul de locuri stabilite pentru un anumit grad, formă și profil al evaluării.

Orientarea și consilierea profesională este o activitate bazată pe un sistem de principii, metode și procedee de îndrumare a persoanei către o profesie sau un grup de profesii, în conformitate cu aptitudinile, înclinațiile și interesele sale și, pe de altă parte, în funcție de perspectivele pieței forței de muncă și dinamica sferei ocupaționale.

Reorientarea profesională semnifică schimbarea opțiunii inițiale pentru o anumită profesie, din motive subiective:

- progresul înregistrat pe linia pregătirii generale sau de specialitate,
- schimbarea perspectivei, a aspirațiilor și intereselor persoanei,
- conturarea unor noi pasiuni,
- corectarea unor decizii greșite luate la o vârstă fragedă sau sub presiunea unor factori exteriori

sau motive obiective:

- evoluția profesiilor,
- fluctuația locurilor de muncă,
- dinamica forței de muncă,
- degradarea potențialului aptitudinal din cauza unor boli, accidente uzură prematură, vicii,
- contradicții medicale

Această acțiune este necesară pentru a restabili echilibrul dintre om și activitatea sa profesională, implicând ideea schimbării profesiei. Reorientarea profesională are loc în momentul în care, din diferite motive (insatisfacție profesională, imposibilitatea găsirii unui loc de muncă, dorința de câștig material), o persoană decide să-și abandoneze profesia și să se pregătească pentru alta, să se recalifice profesional.

Orientarea și consilierea carierei includ activități precum:

- asistența de specialitate oferită persoanei care caută un loc de muncă în evaluarea competențelor sale (cunoștințe, deprinderi de muncă, aptitudini, capacități de învățare);
- definirea opțiunilor sale în raport cu competența de care dispune, cerințele și șansele pe care le oferă diversele locuri de muncă disponibile;
- șansele de avansare în carieră.

Orientarea carierei apare ca un ansamblu de activități și programe prin care indivizii sunt sprijiniți în asimilarea și integrarea cunoștințelor, a experienței, în corelație cu:

- autoînțelegerea – care include cunoașterea propriei personalități și raportarea acesteia la personalitățile altora;
- înțelegerea mecanismelor de funcționare a societății și deci a factorilor care contribuie la schimbarea continuă a acesteia, incluzând atitudinea față de muncă;
- conștientizarea rolului pe care îl poate juca timpul liber în viața personală;
- înțelegerea necesității unei mulțimi de factori cu rol activ în planificarea carierei;
- înțelegerea necesității informațiilor și abilităților în obținerea succesului și satisfacției în muncă, dar și activitățile desfășurate în timpul liber;
- învățarea procesului de luare a deciziilor pentru dezvoltarea carierei

În termeni de „piață a consilierii carierei” pentru toți tinerii se identifică o ofertă reprezentată de:

- ghiduri, informații situate în web site-uri, pe Internet, broșuri, pliante, cărți, postere, ziare specializate, anunțuri din alte ziare etc. care oferă informații cu privire la locurile de muncă, sfaturi pentru demararea unor inițiative personale din domeniul serviciilor sau altor domenii economice, oferte de educație și formare profesională continuă; prin utilizarea acestor resurse se pot obține informații și nu propriu-zis consiliere;
- instituțiile (publice și/sau private) care oferă servicii de informare, consiliere și orientare pentru toate categoriile de clienți și nevoi specifice ale acestora;
- instituțiile (publice și/sau private) care au oferte de educație și formare continuă și servicii de informare, consiliere și orientare
- instituțiile care oferă informare, consiliere și orientare, plasarea forței de muncă și care au mai puțin în vedere pe cei care vor să-și schimbe locul de muncă, să se recalifice

și, pe de altă parte, o cerere reprezentată de:

- persoane tinere care intră pentru prima dată pe piața muncii și au nevoie de servicii de informare, consiliere și orientare;
- tineri șomeri care vor să se angajeze;
- persoane angajate care vor să-și schimbe profesia sau locul de muncă, cele care, pentru a evita șomajul sau pentru promovare sunt dispuse să se angreneze în stagii de formare continuă, care au nevoie de consiliere pentru (re)orientare profesională în meserii apropiate;
- alte categorii de tineri aflați în diferite situații defavorizate: cu handicap, femei, minorități etnici, refugiați, cu calificare redusă, mame singure etc.

În această „piață a consilierii carierei” trebuie ținut permanent cont și de alte elemente esențiale în finalizarea cu succes a jocului cerere – ofertă: angajatorii și serviciile de informare, consiliere și orientare oferite de consilierii carierei din instituțiile de profil.

Consilierea carierei apare ca fiind forma de asistență continuă acordată individului în procesul complex de adaptare la mediul schimbător al muncii; aceasta ajută individul să-și descopere interesele sau preferințele pentru o profesie sau o familie de profesii, să verifice dacă are aptitudinile necesare pentru practicarea cu succes a respectivei profesii și să-și evalueze șansele de reușită profesională. Pentru aceasta, consilierul trebuie să dispună de mijloace de investigare a celor doi poli de interes: individul și profesia.

Conform Declarației Asociației Internaționale de Orientare Școlară și Profesională (AIOSP) de la Stockholm (1995), consilierea și orientarea sunt servicii care au menirea să ajute tinerii și adulții:

- să se înțeleagă și să se evalueze;
- să comunice eficient cu alții;
- să elaboreze planuri cu privire la propria carieră și la formarea adecvată necesară;
- să aibă în vedere cariere alternative;
- să facă față cu succes diferitelor obstacole pentru a-și câștiga locul în societate și pe piața muncii.

Consilierea este, totodată, un proces complex ce cuprinde o arie largă de intervenții ce impun o pregătire profesională de specialitate. Termenul descrie relația umană de ajutor oferită de un profesionist, “consilierul” și o altă persoană care solicită asistență, “consiliatul”.

Consilierea reprezintă „un sistem de relații prin care una sau mai multe persoane, având aceeași problemă sau grijă, doresc să discute și să lucreze împreună pentru a găsi o soluție cu ajutorul altei persoane competente și pregătite să-i ajute să-și atingă scopul”

Consilierea este procesul prin care specialiștii din domeniul socio-uman orientează individul/grupul/comunitățile prin furnizarea de informații, găsirea de alternative, identificarea scopurilor.

Consilierea își fixează ca scopuri:

- facilitarea schimbărilor comportamentale ameliorative;
- întărirea capacității consiliaților de a face față problemelor derivate din dezvoltarea ca persoană, maturizare, situații conflictuale;
- sprijinirea procesului decizional;
- ameliorarea relațiilor interpersonale;
- deprinderea tehnicilor de rezolvare a conflictelor;
- stimularea potențialului personal pentru cunoașterea și folosirea la maximum a propriilor capacități;
- atingerea nivelului maxim de libertate în contactul cu barierele personale și cele ale mediului;
- maximalizarea eficacității individuale prin învățarea consiliatului să-și controleze atât mediul, cât și răspunsul la mediu.

Consilierea presupune a-l ajuta pe cel consiliat să se cunoască și să-și dea seama de capacitățile sale, să-și mobilizeze toate „rezervele” în mod oportun, pentru permanenta sa evoluție în plan social.

Consilierea înseamnă și recomandarea mijloacelor prin care consiliații să depășească anumite dificultăți sau lacune, să-și compenseze limitele.

Termenul de consiliere privind cariera este din ce în ce mai des utilizat pentru a desemna activitatea de orientare profesională a tânărului, într-un proces continuu.

Tipuri de consiliere

Schimbările rapide ale societății au determinat apariția de noi cerințe pentru activitatea de consiliere; acestea vizează tehnologiile informatice și de comunicare, autoadministrarea unor metode și tehnici de evaluare personală, multiculturalitatea, globalizarea.

Viteza și numărul schimbărilor influențează, desigur și nevoile de consiliere ale indivizilor: Aceștia se confruntă cu probleme de dispariție/apariție a unor ocupații, solicitarea unor noi competențe la locul de muncă, mobilitatea profesională și teritorială a forței de muncă, riscul șomajului.

Și piața muncii este supusă unor transformări structurale în raport cu care atât angajații, cât și angajatorii trebuie să se pregătească pentru a le face față.

Consilierul trebuie să se adapteze acestor schimbări sociale, să găsească metode noi de intervenție și asistență, iar rolul lui trebuie reconsiderat. În condițiile actuale, consilierea tradițională începe să fie devansată de consilierea procesuală. După criteriul istoricității între cele două tipuri de consiliere apar diferențe notabile.

Consilierea tradițională:

- are caracter predominant secvențial;
- se acordă de îndată ce este necesar, de cele mai multe ori printr-o singură ședință;
- consiliatul este considerat un „caz” și contează numărul de cazuri rezolvate;
- se desfășoară într-un spațiu specific;
- conferă consilierului rolul de expert care testează clienții și-i „sortează” în concordanță cu anumite ocupații;
- responsabilitatea este distribuită în mod egal între consilier și consiliat.

Consilierea procesuală:

- are caracter dinamic, continuu;
- au loc mai multe ședințe și este o activitate pe termen lung;
- problema consiliatului este considerată ca un proces în desfășurare;

- se desfășoară în spații mai puțin convenționale, atât în interiorul biroului, cât și în exterior, în locurile unde consiliații solicită asistență;
- consiliatul devine expertul, iar consilierul dobândește rolul de tutore;
- responsabilitatea revine în întregime consiliatului în ceea ce privește decizia, iar consilierul este responsabil din punct de vedere profesional pentru modul cum coordonează „procesul” consilierii.

Activitatea de consiliere a carierei tinerilor este considerată, în același timp, o măsură activă de combatere a șomajului, alături de mediere, consultanță în afaceri, ocupare și formare/recalificare/reconversie/dezvoltare a resurselor umane.

Consilierea carierei tinerilor se delimitează de medierea muncii, cu care se întâlnește în câteva puncte, ținând de conținutul serviciilor acordate consiliatului și de metodele utilizate.

Strâns legată de activitatea de consiliere este și cea de mediere, ce desemnează ansamblul activităților de corelare a cererii și ofertei de forță de muncă de pe piață, în scopul angajării unei persoane pe un loc de muncă nou creat sau liber.

Serviciile de orientare și consiliere a tinerilor sunt fie generale, destinate tuturor tinerilor, fie specifice, pentru anumite categorii de persoane.

Dintre beneficiarii acestora menționăm:

Persoanele aflate în situații speciale:

- tineri care își încheie studiile;
- tinere care-și reiau munca după concediul de creșterea copiilor;
- delincvenți care reîncep să muncească după executarea pedepsei;

Grupuri care se confruntă cu probleme de formare sau profesionale specifice:

COpii și tineri în situații de risc
Reducerea inegalităților
Antidiscriminare
Incluziune socială

- studenți ai unor instituții particulare de învățământ;
- salariați din sectorul privat și / sau de care au activități sau profesii deosebite;

Grupuri sociale specifice:

- tineri aflați în șomaj de lungă durată;
- grupuri etnice minoritare;
- refugiați și emigranți;
- persoane cu handicap fizic sau mintal;

Pentru consilierea carierei fiecărei categorii de consiliați se impune utilizarea anumitor metode, tehnici, instrumente și resurse.

Ca instituții specifice, cu rol în consilierea carierei tinerilor, se disting:

- centrele de educație / consilierea tinerilor;
- instituțiile de învățământ superior;
- centrele publice de formare;
- centrele de dezvoltare comunitară;
- companii, întreprinderi;
- organizații, asociații nonguvernamentale, centre private.

Serviciile de consiliere și informarea adulților au următoarele funcții:

- furnizarea informațiilor cu privire la oportunitățile, concomitent cu asistența acordată tinerilor pentru a utiliza informațiile în educația continuă;
- utilizarea instrumentelor de evaluare, cum ar fi: inventarele, testele, chestionarele, pentru a sprijini tinerii să colereze interesele și valorile cu alegerile ocupaționale și educaționale viitoare;
- furnizarea asistenței în planificarea carierei tinerilor care învață;
- consilierea acordată tinerilor pentru a face față problemelor personale precum și conflictele maritale, planificarea familială, asumarea rolului de părinte, adaptarea la un loc de muncă;

- susținerea drepturilor și nevoilor tinerilor în fața reprezentanților instituțiilor educaționale;
- recomandarea tinerilor pentru alte tipuri de servicii.

Beneficiarii serviciilor de consiliere și de orientare trebuie să aibă acces la informații actualizate cu privire la situația forței de muncă, posibilitățile de formare inițială și continuă, domeniile, profesiile de viitor și perspectivele de angajare.

În categoriile tipice de beneficiari ai serviciilor de informare, consiliere și orientare sunt incluse persoanele tinere:

- cu studii finalizate (cu o calificare sau diplomă de absolvire) și care doresc să se angajeze pentru prima dată;
- fără studii finalizate și care doresc să se angajeze;
- fără studii încheiate și care doresc să le finalizeze;
- cu sau fără studii finalizate (dar angajate în diferite locuri de muncă) și care doresc să-și continue studiile la seral, învățământ la distanță sau cu frecvență redusă;
- care au suferit accidente de muncă sau traume psihologice majore;
- șomeri – cu o anumită calificare sau fără calificare – trebuie să fie incluși în anumite stagii de formare continuă;
- care doresc schimbarea locului de muncă;
- care doresc să promoveze într-o poziție superioară / de conducere în actualul loc de muncă sau în altul nou (în urma unor stagii de formare suplimentară);
- cu diferite stări de handicap care vor să se angajeze;
- imigrante sau repatriate;
- care trebuie să parcurgă diferite stagii de actualizare a cunoștințelor sau deprinderilor pentru a face față schimbărilor tehnologice de la locul de muncă; care lucrează în întreprinderi în lichidare, aflate în restructurare, re tehnologizare etc. și care trebuie reorientare.

Studiile de specialitate tratează consilierea și orientarea școlară ca pe o activitate ce intră în sfera:

- a. serviciilor: consiliere individuală, consiliere de grup, asigurata de psihologi / pedagogi sau alte persoane cu abilități în zona Resursei umane;
- b. educației: ora de dirigenție, asigurata de cadrul didactic (în nivelul gimnazial și liceal de studii);
- c. curriculară: opțional-consiliere și orientare, asigurată de un cadrul didactic;
- d. extracurriculară: consiliere educațională, asigurată de consilierii educativi, cadrul didactic;
- e. activității didactice: ora de curs, asigurata de cadrul didactic.

Acțiunea de consiliere și orientare școlară poate fi urmărită pe anumite niveluri:

- a. la nivel sociologic: o atitudine civică de calitate față de comunitate, familie, școală, grup de tineri, etc.
- b. la nivel pedagogic: o atitudine morală față de semenii și de stima de sine.

Consilierea și orientarea școlară are ca activitate specifică orientarea școlară și profesională a tinerilor cuprinși în diverse forme de învățământ.

Ea are trei aspecte:

- consiliere pentru orientare profesională și vocațională (descoperirea înclinațiilor, înzestrărilor native și talentelor);
- consiliere de păstrare în sistemul educațional de învățământ a tuturor tinerilor (trezirea motivațiilor și a stimei de sine);
- consiliere pentru orientare școlară și profesională în vederea intrării în învățământul superior (luarea unor decizii corecte).

E.Faure sustinea, încă în 1974, că orice om primește două feluri de educație: una dată de alții și alta, mult mai importantă, pe care și-o face singur. (Faure, E., 1974)

Afirmația conține ideea despre rolul formator al consilierii școlare și profesionale și pledează pentru ideea că fiecare ființă umana poartă cu sine o enigmatică zestre individuală. Prin urmare, în procesul educativ, educatul este, în egală măsură, subiect supus modelării, transformării în sensul de bun social ce trebuie valorificat și valorizat în funcție de aptitudinile și competențele sale. Astfel, creșterea ponderii formativului în procesul de învățare a impus apropierea planurilor de învățământ și a programelor școlare de viață și de nevoile și așteptările tinerilor.

În general, teoria consilierii și orientării încearcă să răspundă la întrebările:

- Cum ar trebui să fie corect,
- De ce ar trebui să aplicăm așa?
- Care trebuie să fie rezultatele consilierii?
- Ce aduce această experiență de viață?

Răspunsul la prima întrebare constă, în principal, într-o definiție dată conceptului, în formularea unor principii specifice, în expunerea unor considerații cu privire la dezvoltarea psihointelectuală a subiecților.

Acest răspuns dezvoltă filosofia cursului de consiliere, a programului în sine, pe baza căruia s-a elaborat statutul de funcționare. Celelalte întrebări rămân fără răspunsuri detaliate. În plus, ele pot naște alte întrebări, cum ar fi:

- Cum asimilăm termenul consiliere în educație?
- De ce consilierea cere o anume specializare?
- Care este locul ei în educație?
- De ce consilierea nu se realizează prin toate disciplinele școlare, de vreme ce profesorii identifică și se confruntă cu variate probleme comportamentale?

În procesul educativ, din perspectiva instruirii diferențiate, profesorul trebuie și poate să devină un sfătuitor, un îndrumător al tânărului și al grupului. El indică pentru aceștia sursele de informare, îi asistă în autoformare, îi orientează școlar și profesional și, totodata, organizează activitatea didactică.

Consilierea individuală sau de grup îl va conduce pe dascal la descoperirea cauzelor lipsei de motivație pentru școală, pentru o anumită disciplină sau pentru un anumit profesor. Procesul de observație, pe care profesorul îl parcurge continuu, îl conduce la sesizarea stării de spirit a studenților, a dificultăților pe care aceștia le pot întâmpina în familie, școală, societate. Dar mai cu seamă, acest proces își justifică menirea în măsura în care profesorul trebuie să observe potențialul studentului, să-i observe abilitățile și să le valorifice pentru eul personal și pentru societate. Acționând astfel, profesorul își asuma rolul de consilier și astfel, ajută studenții să exploreze *alternative*, să-și clarifice așteptările, îi ghidează spre decizii optime, le susține încrederea în propriile forțe sufletești și îi canalizează spre laturile în care ei își demonstrează aptitudini.

În procesul educativ, din perspectiva instruirii diferențiate, profesorul trebuie și poate să devină un sfătuitor, un consilier al studentului. Rolul acestuia este cu atât mai dificil cu cât diferențele între studenți sunt mascate, iar notele nu pot măsura cu exactitate calitatea cunoștințelor, ci doar cantitatea lor.

Unul dintre cele mai importante lucruri pe care trebuie să le deprindă o persoană menită să se ocupe de educație și prin aceasta înțelegem și consiliere (profesor, părinte, consilier, psiholog), este acela de a înțelege nevoile tinerilor:

Fizice / de bază:

- nevoia de căldură,
- nevoia de hrană și de odihnă, de îngrijire și igienă;

Afective:

- contactul fizic,
- admiratia si respectul,
- timpul acordat,
- atenția și observarea comportamentelor,
- aprobarea și compania în diferite activități.

De securitate:

- îngrijire,
- mediu predictibil,
- modele de îngrijire și respectare a unor reguli elementare,
- reguli de control,
- un grup de familial / un grup universitar armonios.

De stimulare a potențialului înnăscut:

- încurajarea curiozității și comportamentelor de explorare;
- dezvoltarea deprinderilor de participare;
- promovarea ocaziilor de afirmare și de dezvoltare.

De direcționare și control: se referă la deprinderea tinerilor cu comportamentele sociale adecvate, de disciplină, cultivarea de valori precum: cinstea și respectul față de celălalt;

De responsabilizare, care are în vedere atragerea tânărului, la început în lucruri minore, pe parcurs, însă, dându-i-se responsabilități din ce în ce mai mari: implicarea în deciziile importante legate de familie sau de universitate (consiliul de familie / consiliul universitar), învățarea din propriile greșeli sau succese.

De independență, prin care se înțelege a ajuta tânărul să înțeleagă că trebuie să ia propriile decizii (Vrajmas, E., 2002).

Despre cum se manifestă toate acestea la individ vorbesc aproape toți cercetătorii comportamentului uman, în literatura de specialitate: A. Maslow, F. Herzberg, D.D. Mc. Clelland, A. Schopenhauer etc.

Aceștia au demonstrat că viața individului se organizează în funcție de câteva trebuințe:

Conform definiției date de autorii sus-numiți, trebuințele sunt structuri motivaționale bazale și fundamentale ale personalității, forțele ei motrice cele mai puternice. Acestea reflectă echilibrul biopsiho - social al omului în condițiile solicitării mediului extern specific (școală, societate, anturaj). Ele semnalizează cerințele de reechilibrare în forma unor stări și imbolduri specifice. În funcție de geneza și conținutul lor, trebuințele sunt clasificate în:

- primare,
- materiale,
- spirituale și
- sociale.

Cele primare sunt înnăscute, au rolul de asigurare a integrității fizice a organismului. În categoria acestora intra și trebuințele biologice sau organice de hrană, apă, somn, mișcare, căldura etc. și trebuințele fiziologice sau funcționale de mișcare, relaxare, descarcare.

Trebuințele materiale de locuință, transport, unelte și instrumente sunt importante, ca și

Trebuințele spirituale de cunoaștere, estetice, etice, de afirmare a propriei persoane.

Trebuințele sociale de comunicare, anturaj și integrare socială, de cooperare, de prietenie îl definesc ca om.

Când vorbim de trebuințe, ne referim la înțelesul pe care psihologul american Maslow, îl da acestui concept. Astfel, el a construit o piramidă a acestor nevoi, Nevoile corespund trebuințelor sau necesităților. Oamenii muncesc după nevoile lor personale și motivațiile individuale sau sociale. Ei își orientează energiile, acțiunile, conduita spre atingerea obiectivelor generale și în mod diferit, după motivația intimă a fiecăruia. Consilierul va orienta consiliatul spre nevoile fundamentale ale viitorului adult, nevoi ce se conturează încă din anii de școală:

- nevoi /trebuințe psiho - sociale: statutul sau /și respectul câștigat în cadrul grupului, contribuția personală la prestigiul grupului;
- nevoi / trebuințe morale: dorința de a servi cauzei superioare, de a avea suflet nobil;
- nevoi / trebuințe profesionale: atracția pentru o anumită activitate, valorificarea capacităților personale.

Așadar, tânărul trăiește și se dezvoltă în funcție de anumite trebuințe. Pe de o parte, este vorba despre trebuințele societății, la care individul trebuie să răspundă, iar pe de altă parte, putem vorbi despre așa zisele dorințe personale, pe care trebuie să le satisfacă pentru a reuși în viață. Tot în funcție de trebuințe, individul va interpreta roluri diferite, în societate.

Consilierul îi va orienta pe tineri spre conștientizarea scopurilor lor de nivel înalt și de bătaie lungă care cer voință, perseverență și efort până la atingerea lor. De asemenea și spre a face distincția / alegerea între ceea ce este pozitiv sau negativ.

Funcțiile de consiliere și informare

În principiu, funcțiile serviciilor de consiliere și informare ar putea consta în :

- furnizarea informațiilor cu privire la oportunitățile educaționale sau ocupaționale, concomitent cu asistența acordată tinerilor pentru a utiliza informațiile în educația continuă;
- utilizarea instrumentelor de evaluare, cum ar fi: inventarele, testele, chestionarele, pentru a sprijini tinerii și a-i ajuta să coreleze interesele și valorile prezente cu alegerile ocupaționale și educaționale viitoare;
- furnizarea asistenței în planificarea carierei tinerilor care sunt în plin proces de formare;
- consilierea acordată tinerilor pentru a face față problemelor personale, precum conflictele maritale, planificarea familială, asumarea rolului de părinte, adaptarea la un nou loc de muncă, etc.;
- susținerea drepturilor și nevoilor tinerilor în fața reprezentanților instituțiilor educaționale;
- recomandarea tinerilor pentru alte tipuri de servicii.

Tipologia consilierii profesionale

În cadrul proiectului pentru care am întocmit prezentul ghid metodologic consilierea și orientare va îmbina o serie dintre abordările mai sus descrise, de la facilitarea autocunoașterii membrilor grupului țintă, pe paliere de interese, abilități, poziționare în raport cu procesul muncii, poziționare în raport cu dorințele de dezvoltare pe piața muncii, până la oferirea de consiliere cu privire la oportunitatea înscrierii la anumite cursuri de pregătire profesională și la demersurile optime pentru identificarea unui loc de muncă. Astfel proiectul încorporează elemente de orientare în dezvoltarea personală și consiliere profesională.

Principalele alternative din care tinerii trebuie să aleagă, prin luarea de decizii raționale și maximal profitabile sunt, de cele mai multe ori, cele legate de:

- locul de muncă , învățarea și formarea continuă;
- ascensiune socială și profesională;
- familie (soț / soție, copii);
- locuință, bunuri de consum de folosință îndelungată;
- viață socială (prieteni, statut și rol în comunitate);
- timp liber, vacanțe, proiecte personale etc.

Literatura de specialitate identifică următoarele categorii de activități sau funcții ce dau conținut consilierii și care contribuie la sporirea angajabilității solicitanților de astfel de servicii:

- informare;
- consiliere / sfătuire;
- evaluare;
- învățare / formare;
- abilitare;
- susținere, sprijinire;
- lucrul în rețea;
- feedback, confirmare;

- conducere, pilotare, îndrumare;
- inovare și modificarea / schimbarea sistemului;
- semnalarea traseului, pașilor, traiectoriei de urmat;
- mentorat și furnizarea de experiențe de muncă;
- consiliere pentru învățare;
- urmărirea efectelor consilierii (follow-up).

Cu toate că, în mod logic, tipul acesta de acțiuni este supus unei permanente adaptări în funcție de evoluția pieței muncii și a cererilor consiliaților, inițial sunt configurate drept Acțiuni de Bază în Orientare următoarele:

- Interviul în profunzime
- Orientarea vocațională
- Piața muncii
- Tehnici de căutare a locului de muncă
- Cunoașterea și poziționarea pe piața muncii
- Asistență în căutarea unui loc de muncă
- Consiliere pentru propria angajare
- Programe speciale
- Menținerea locului de muncă

Variantă intermediară septembrie 2015

Diana Pasat – concepere suport

Andrei Nicolae – bibliografie tematică

Cristian Vărzan - avizare

Marin Vărzan - bibliografie tematică